

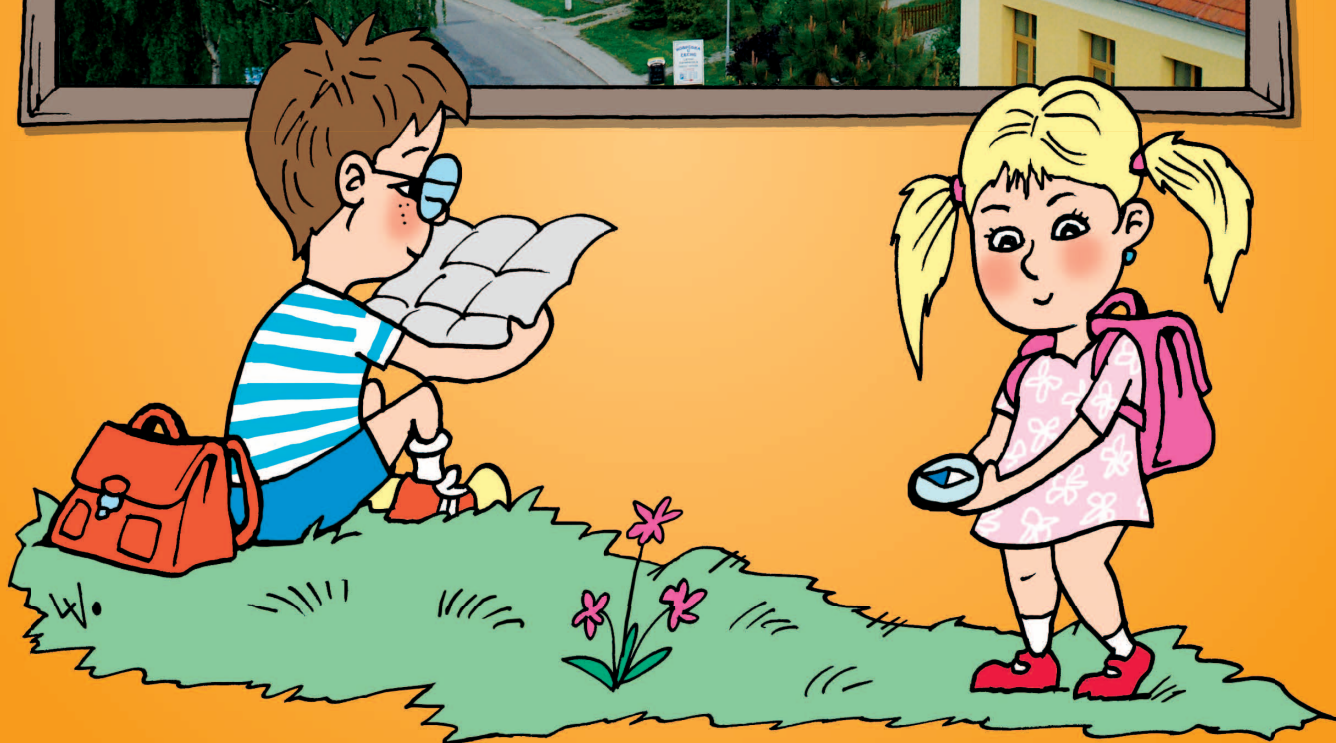
Čítanka prvouky

Benešov

MAS
B+

MAS
PV

MAS
SpRP

Autoři textu: Mgr. Leona Koledová, PaedDr. Zdeněk Peša

Autoři fotografií: Alois Krkavec, Archív OÚ Benešov

Autor ilustrací: Lubomír Vaněk

Autor dětské kresby: Adam Svoboda

Publikace byly vydány díky realizaci projektu spolupráce Programu rozvoje venkova s názvem:
Venkov-můj domov aneb „Víš, kde žiješ?“, který společně připravily Místní akční skupina
Boskovicko PLUS, o.s., Místní akční skupina Partnerství venkova a Místní akční skupina
Sdružení pro Rozvoj Poličska o.s.

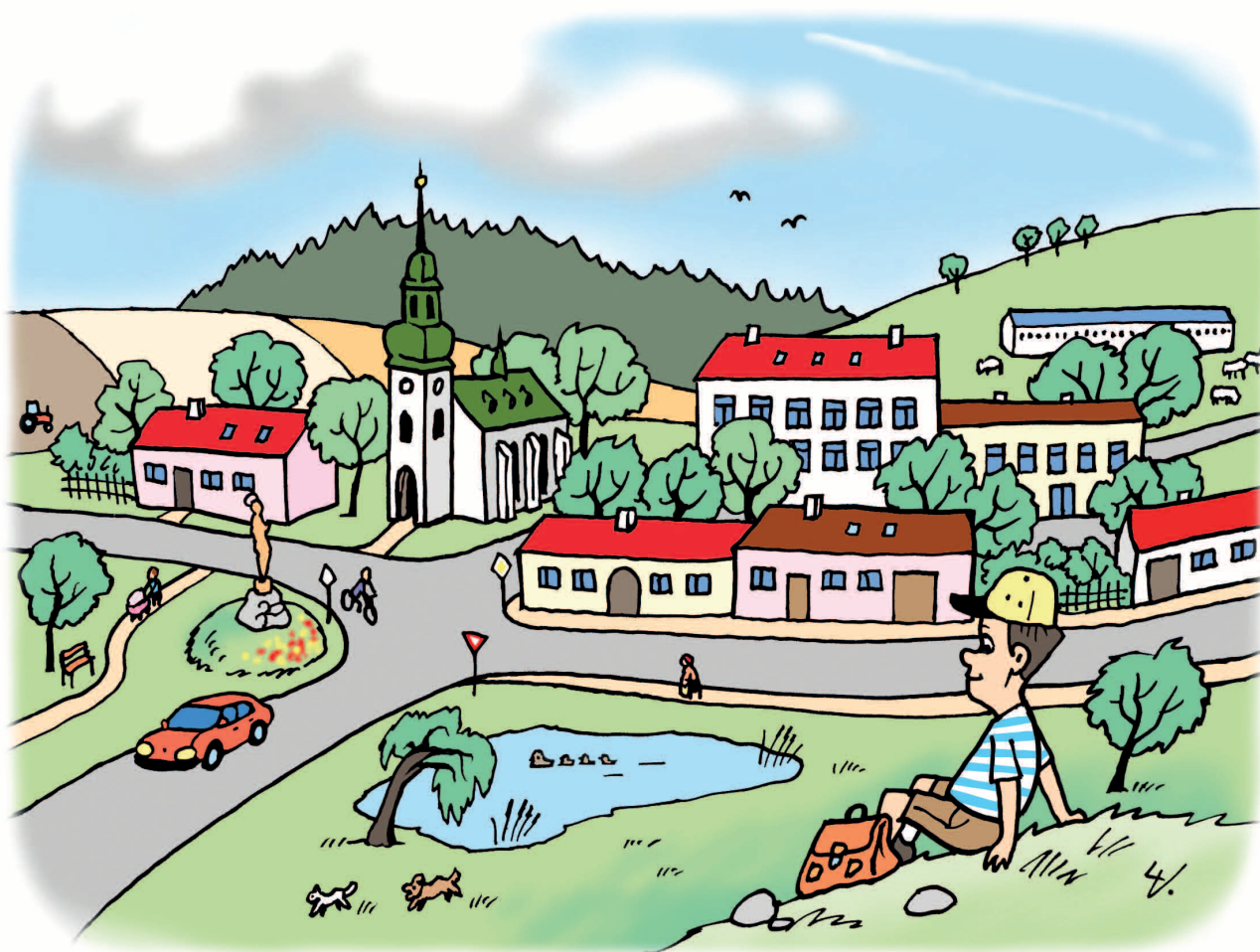
Grafická příprava: A.G.A. studio, s.r.o.

Vydáno v roce 2012

Domov a svět

Každý školák přichází do školy z místa, kde žije. Je to místo, kterému říkáme bydliště, nebo častěji domov. Pojmenováváme tak byt, ve kterém žijeme se svými rodiči, ale můžeme tak pojmenovat i širší okolí své obce i s okolní krajinou.

Listováním v této čítance se budeme snažit, abychom svůj domov poznali co nejlépe. Budeme se krajinu domova nejen učit poznávat, ale i chránit. Poznáme rostliny, zvěř, práci a také život dospělých. Zjistíme, že krajina našeho domova sousedí s jinými krajinami. Ty pak sousedí s dalšími a všechny jsou součástí naší vlasti – České republiky.

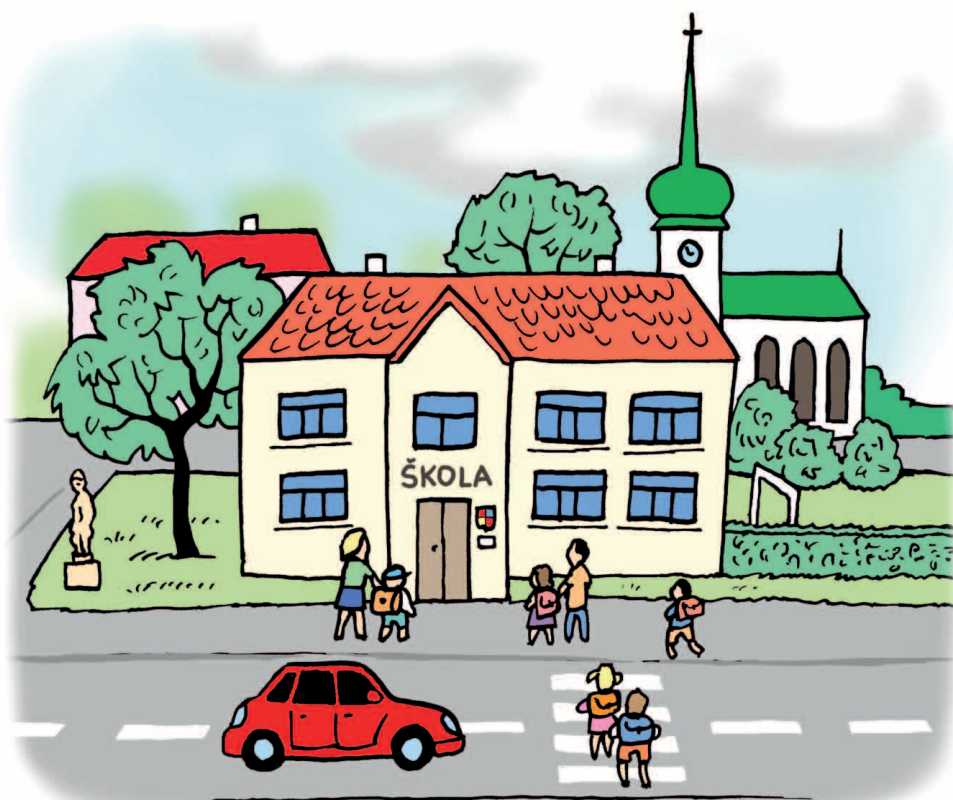
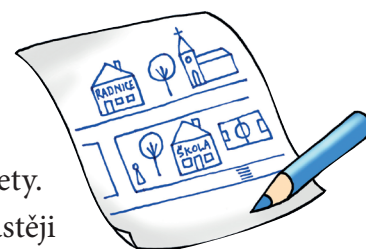

Okolí školy

Měsíc září zahajuje nový školní rok. Na každém místě v celé naší zemi se začínají po prázdninách učit žáci ve svých školách.

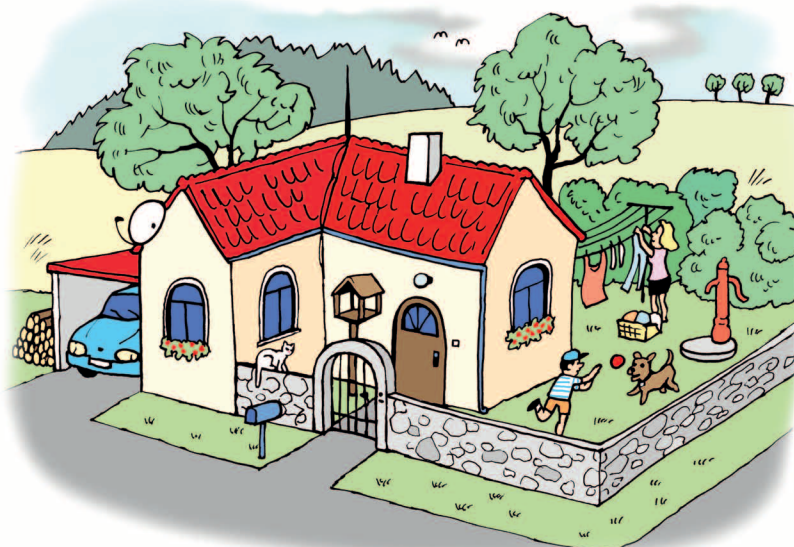
Přivítají je jejich učebny s lavicemi a židličkami, šatny, chodby i kabinety. Aby se ve škole mohli učit, musí do ní přijít nebo se nechat dovézt, nejčastěji autobusem.

V okolí školy se pohybuje hodně dětí, a proto musí být děti i řidiči vozidel v silničním provozu velmi opatrní.

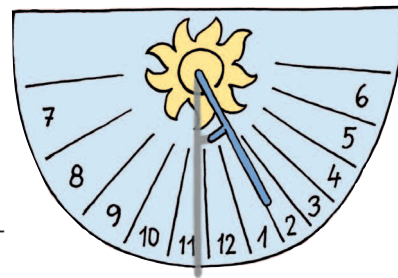
Okolí domova

Když se řekne slovo domov, představí si každý z vás svou maminku, tatínka, své blízké. Potom si vzpomenete na dům, ve kterém bydlíte, na stromy a květiny na zahrádce. Na místo, kde si rádi hrajete. Jistě si vzpomenete také na své první výpravy do okolí domova.

Polední stín

Slunce na bezmračné obloze ozařuje svými paprsky vše, co je na zemi. Pak mají i lidé, domy a stromy svůj stín. Ten je ráno a večer dlouhý, v poledne nejkratší. Ještě jednu zvláštnost má polední stín. Slunce v poledne svítí od jihu a krátký stín předmětů směřuje k severu.

Řekli jsme si, že jak se pohybuje Slunce na obloze, mění se i poloha stínu. Toho využívali naši předkové, když umísťovali na stěny zámků a kostelních věží sluneční hodiny. Pokud bychom si je chtěli pořídit i my, postupovali bychom takto:

Na rovnou plochu před domem nebo školou vbodneme do země asi 1 metr dlouhou tyč. Každou celou hodinu vyznačíme stín, který tyč vrhá na zem. Zatlučeme zde kolík nebo vyryjeme do země rýhu. Místo označíme číslem, které odpovídá času na hodinkách. Druhý den již hodinky nepotřebujeme, protože stín tyče ukáže na vrypech či kolících postupující čas a denní hodinu.

V naší zemi používáme tzv. letní čas. Proto nejkratší stín, směřující k severu, bude podle letního času seřazených hodinek nikoli ve 12 hodin, ale ve 13 hodin (jedna hodina odpoledne).

Světové strany

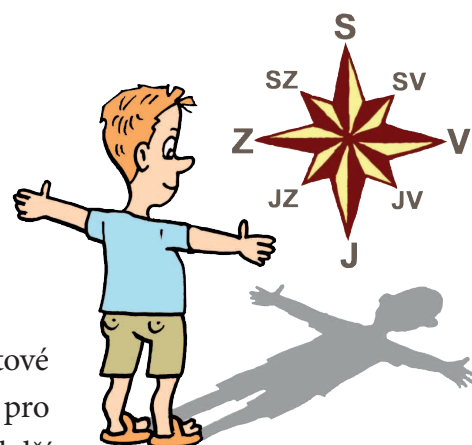
Řekli jsme si, že v pravé poledne ukazuje stín předmětu na sever. Postavme se tedy v poledne tak, aby nám slunce svítilo do zad. Náš stín ukazuje na sever, upažená pravá ruka na východ, levá na západ a zády stojíme k jihu.

Sever (S), jih (J), východ (V) a západ (Z) jsou hlavní světové strany. Protože vyznačení čtyř hlavních světových stran pro přesnější určení směrů v krajině nestačí, používáme ještě další čtyři směry. Ty nazýváme vedlejší světové strany.

Mezi severem a východem – severovýchod (SV), mezi jihem a východem – jihovýchod (JV), mezi jihem a západem – jihozápad (JZ) a mezi severem a západem – severozápad (SZ).

Vyznačení hlavních a vedlejších světových stran se nazývá směrová růžice.

Protože určení světových stran, například podle poledního stínu, není příliš přesné, používají lidé k určení světových stran kompas. Jeho otočná magnetická střílka směřuje vždy na sever!

Kam směřuje nejkratší stín?

Kam směřuje stín předmětů při západu slunce?

Která světová strana je proti východu? Která proti jihozápadu?

Kam směřuje magnetická střílka kompasu?

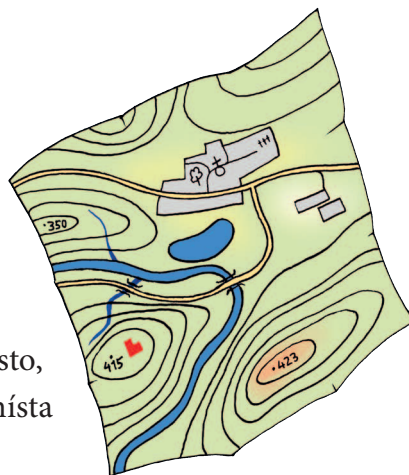

Na vyhlídce

Vyhledáme-li vyvýšené otevřené místo v krajině, kde nám nebrání ve výhledu stromy, pak můžeme otevřít mapu a najít v ní celou řadu věcí, které tvoří krajinu, jež pozorujeme – například kopce a potoky, lesy i budovy.

K orientaci mapy nám pomůže kompas s určením severu. Místo, kde stojíme, je pak v nějaké výšce, kterou lidé určují podle výšky místa nad mořem. Té říkáme nadmořská výška.

V mapě najdeme u vrcholku kopců čísla, která udávají nadmořskou výšku v metrech. Tvary kopců a údolí v mapě označují vrstevnice. Jedná se o čáry v mapě označující stejnou nadmořskou výšku ve vrstvách. Jsou-li vrstevnice blízko sebe, znamená to, že je svah strmý, větší vzdálenosti vrstevnic pak naopak znamenají pozvolné stoupání či klesání krajiny.

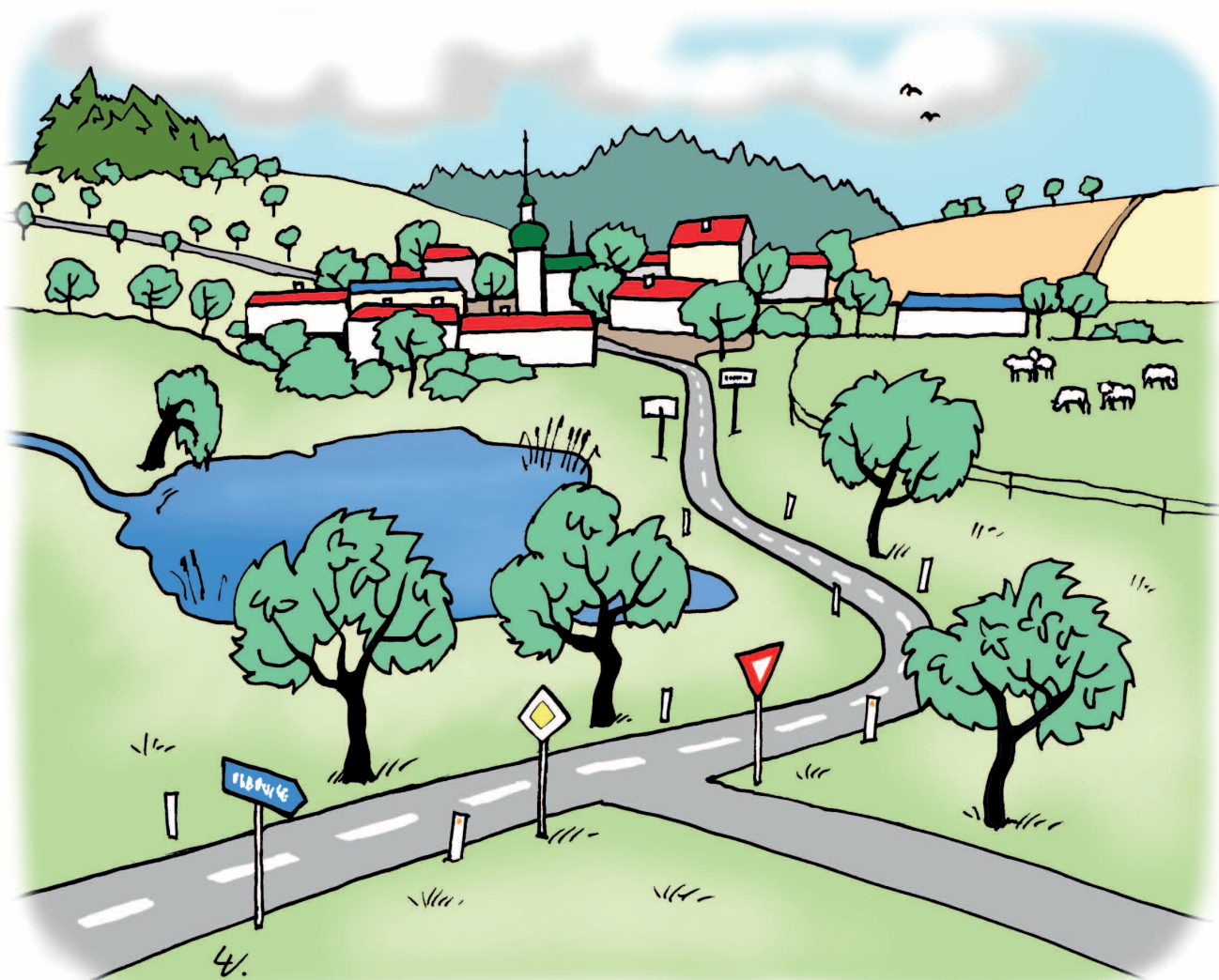

Poloha obce v krajině

Obce vznikaly postupně výstavbou obydlí v původní, člověkem nepoznamenané krajině plné lesů a stepí protkané vodními toky.

Vznikaly tam, kde byly pro život člověka dobré podmínky a kde krajina poskytovala možnost obživy. Tou bylo dříve především zemědělství. Pole a políčka získali lidé pokácením lesů, potřebu vody pak naplnila blízkost potoků a řek.

Spojení mezi obcemi tvořila síť cest a později silnic vedoucích od jedné obce ke druhé. Podél těchto cest se pak v obcích stavěly další a další domy.

Dopravní značky, dopravní kázeň

Dopravní ruch musí být řízen, aby nenastal nepřehledný zmatek. Neštěstí na silnicích přibývá, a proto ve všech obcích, i v těch s menším provozem, musí se všichni lidé řídit dopravními značkami.

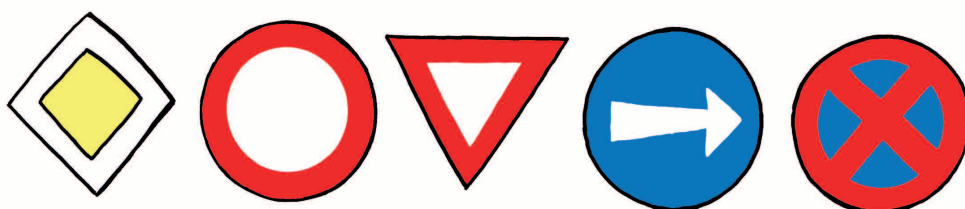
Protože i ti nejmenší žáci školy se podílejí na dopravním ruchu obce jako chodci, budeme si prozatím pamatovat, že jsou značky, které dávají výstrahu – výstražné, zakazující – zákazy, prikazující nebo ty, co něco vysvětlují nebo radí – informační.

Nakresli dopravní značky, které jsou na silnici a ulicích v okolí tvé školy. Vysvětli, co znamenají.

Viděl jsi křižovatku řízenou světelnými signály? Kde?

Spojení obce se sousedními obcemi

Někteří spolužáci dojíždějí denně do školy, někteří rodiče do zaměstnání. Někdy se vypravíme za svými příbuznými či známými, kteří žijí daleko od nás. Často jim potřebujeme dát nějakou zprávu.

Pro všechny tyto případy je nutné spojení obce se sousedními obcemi i do dalších míst. V minulosti nebylo tolik možností spojení s okolím jako dnes – chodilo se pěšky, jezdilo na koni nebo na voze, až v předminulém století byla do mnoha obcí zavedena železnice.

Rychlým a užitečným služebníkem je telefon, s jehož pomocí můžeme hovořit nejen s kamarádem v sousedním domě, ale i s lidmi za oceánem. Rychle můžeme komunikovat pomocí sms zpráv z mobilního telefonu, nebo e-mailem prostřednictvím počítače. Důležité, osobní dopisy a balíky posíláme poštou. Každá pošta má své směrovací číslo, které se uvádí do adresy.

Dopravní nehoda

Protože jsou děti účastníky silničního provozu, mohou se zde stát svědky nebo dokonce účastníky dopravní nehody. Často ji zavíní svojí neopatrností řidiči, ale i chodci. Mezi chodci jsou to často právě děti.

Důležitá telefonní čísla:

Policie..... **158**

Záchranná služba..... **155**

Hasiči **150**

Tísňové volání **112**

(jednotné evropské číslo)

Dopravním nehodám lze ale předcházet. Především dodržováním pravidel silničního provozu, ale také opatrností při přecházení vozovky, nebo dokonalým vybavením jízdního kola.

Jestliže však už k dopravní nehodě dojde, mohou pomoci i děti. Nejspolehlivěji pomohou, když přivolají co nejrychleji někoho dospělého. Ten zařídí vše nezbytné, přivolá policii a záchrannou službu. Někdy, když auto hoří, nebo je nutné zraněné z vozu vyprostit, jsou přivoláni hasiči. Může se stát, že žádná dospělá osoba není k dosažení. Potom se musíte zachovat jako dospělí a pomoc přivolat sami.

Přestože jsou tato telefonní čísla v každém telefonním seznamu, zapiš si je raději hodně hluboko do své paměti!

Viděl jsi někdy dopravní nehodu?

Co se stalo?

Předved' telefonický hovor při ohlášení dopravní nehody. Kam budeš volat?

Jak se máš chovat jako chodec?

Jak přecházíš ulici?

Víš, jak se chovat na zastávce autobusu?

Na co musíš dbát jako cyklista?

Radnice, obecní úřad

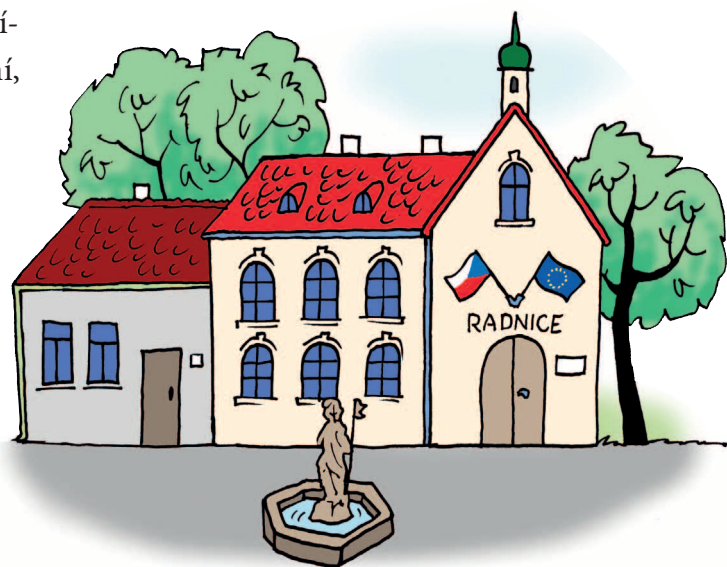
Všechny obce a život v nich řídí samospráva obce, kterou tvoří lidé, které si zvolili občané ve volbách. Říkáme jim zastupitelé. Ti pak ze svého středu zvolí starostu a ve větších obcích také radu obce. Starosta pak stojí v čele obecního či městského úřadu.

Úkolem zvolených zastupitelů je, aby po jejich čtyřleté volební období dělali vše potřebné, co občanům pomáhá ke spokojenému životu. Jejich úsilí zhodnotí pak občané v dalších volbách.

Není toho málo, co mají na práci, například starost

o místní komunikace, zdravotnická zařízení, školy, kulturní a sportovní zařízení, starost o veřejnou dopravu, vodovod a kanalizaci, o dobré životní prostředí, likvidaci odpadů a další oblasti života obce.

Občané by měli městskému úřadu při plnění všech těchto úkolů podle svých možností pomáhat.

Služby v obci

Mnoho věcí si lidé ve svých domácnostech udělají sami. Někdy však jejich šikovnost nestačí, jindy si chtějí ušetřit námahu a čas. Použijí tedy služeb poskytovaných pracovníky příslušné profese. Ne každý si poradí s kapajícím kohoutkem, málokdo vymaluje byt a opravu televizoru můžeme svěřit jen odborníkům.

Obchody, čistírna oděvů, autoopravna, kadeřník, krejčovství, klempíř, elektrikář, švadlena; to je jen namátkou několik služeb, které lidé v obci vyhledávají.

Mezi služby pro občany řadíme i služby pošty a banky, například spořitelny. Platí, že čím více je dobrých služeb v obci, tím lépe a spokojeněji tam lidé žijí.

Které služby využívá vaše rodina nejčastěji?

Které služby jsou u vás v obci?

Za kterými službami musí občané jezdit jinam?

Které služby poskytují ostatním občanům tví rodiče, příbuzní a známí?

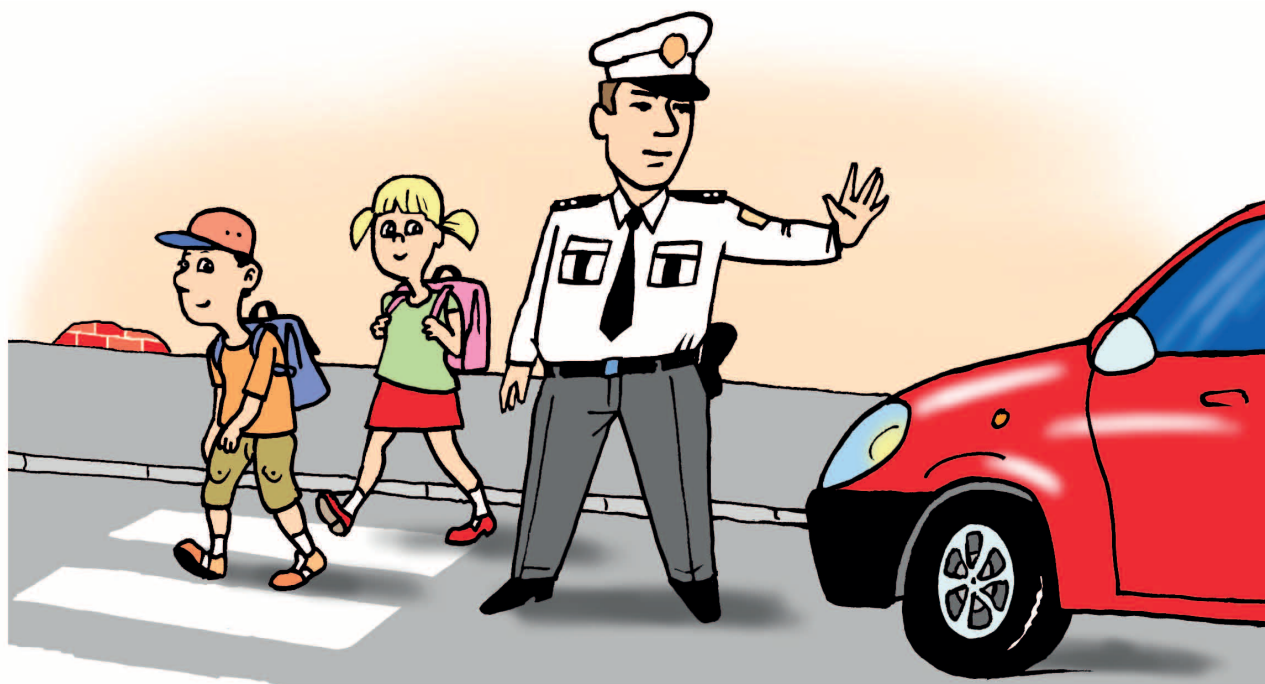

Zdraví a bezpečnost občanů

Zdraví je největší a nejcennější bohatství každého člověka a zdraví občanů je důležité pro každý stát. Zdravé děti chodí pravidelně do školy, zdraví občané pracují v továrnách a podnicích.

Nemoc dětí i dospělých výrazně zasahuje do jejich života. Péče o zdravotní zařízení je proto jeden z hlavních úkolů státu.

O bezpečnost občanů se stará Policie České republiky, v některých obcích jim pomáhá obecní či městská policie.

Kultura a sport v obci

Většina lidí v našem okolí jsou lidé kulturní. Dovedou ocenit vzdělání, rádi čtou, vkusně se oblékají. Téměř každá domácnost má knihovnu, rozhlasový přijímač, televizor, sbírku CD s hudbou, kterou členové domácnosti poslouchají. V bytech najdeme obrazy, sklo, porcelán a jiné věci, které si lidé pořízují pro radost.

Mezi důležité chvíle života občanů patří čas věnovaný sportu. O jeho dobrém vlivu na naše zdraví nikdo nepochybuje.

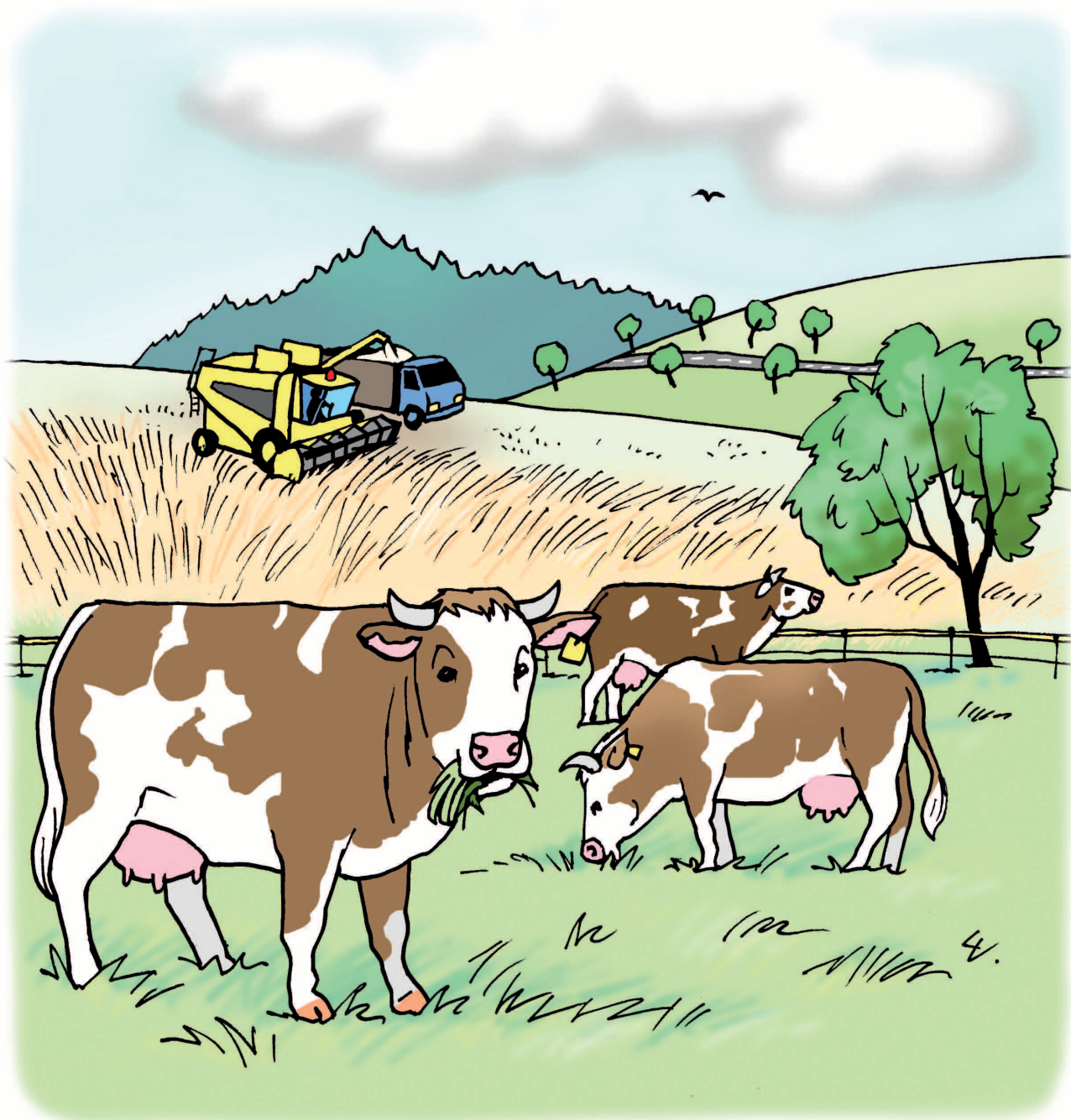

Zemědělství v obci

Zemědělství je činností člověka, která jej provází od nepaměti. Vedle pěstování řady plodin chováme i domácí zvířata. Právě práce lidí v zemědělství zajišťuje výrobu potravin.

Na rozdíl od těžké práce v minulosti je dnes práce v zemědělství sice často namáhavá, ale díky moderním strojům a zařízením pracuje v zemědělství mnohem méně lidí, než tomu bylo za časů našich prarodičů.

Vedle chovu hovězího dobytka, prasat, ovcí a drůbeže se zemědělci v regionu zabývají pěstováním řady zemědělských plodin. To se děje převážně prostřednictvím velkých zemědělských podniků, zatímco práce na malých farmách se často zaměřuje na ekologické zemědělství bez použití průmyslových hnojiv.

Výrobní podniky v obci

Rodiče některých žáků školy pracují v úřadech, ve zdravotnictví, jako řidiči, v obchodech i v zemědělství. Někteří také samostatně podnikají – ve stavebnictví, ve službách, kovovýrobě. Mnoho lidí pracuje ve výrobních podnicích.

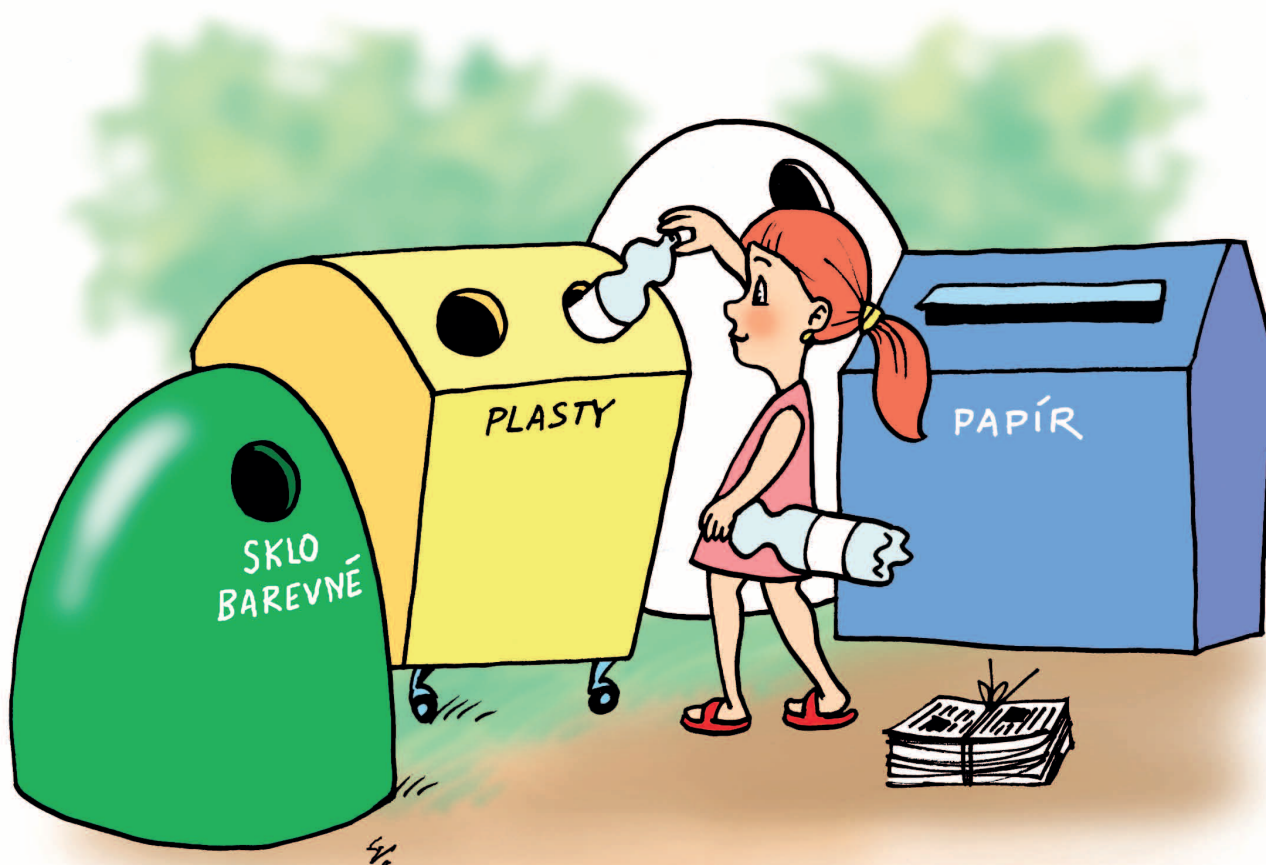
Životní prostředí v obci

Člověk ve svém životě spotřebovává mnoho surovin, stejně jako produkuje velké množství odpadů. Při průmyslové výrobě bývá ohrožen vzduch, voda, půda, rostliny i živočichové. Vedle krajiny lesů, polí a luk existují i krajiny činností lidí hodně poškozené.

Z tohoto důvodu je třeba přírodu chránit, abychom uchovali zdravé životní prostředí pro všechny živé tvory a hlavně pro lidi, kteří budou na zemi žít po nás. Ochrana životního prostředí je nezbytná.

Splaškové vody z kanalizace nemůžeme vypouštět do volné přírody, ale musíme čistit v čistírnách odpadních vod, odpad z domácností třídíme tak, aby do spaloven či na skládky byl odvážen jen ten, který už nedokážeme využít.

Ve třídění odpadů v domácnostech často nejvíce pomáhají děti v domácnostech a žáci škol.

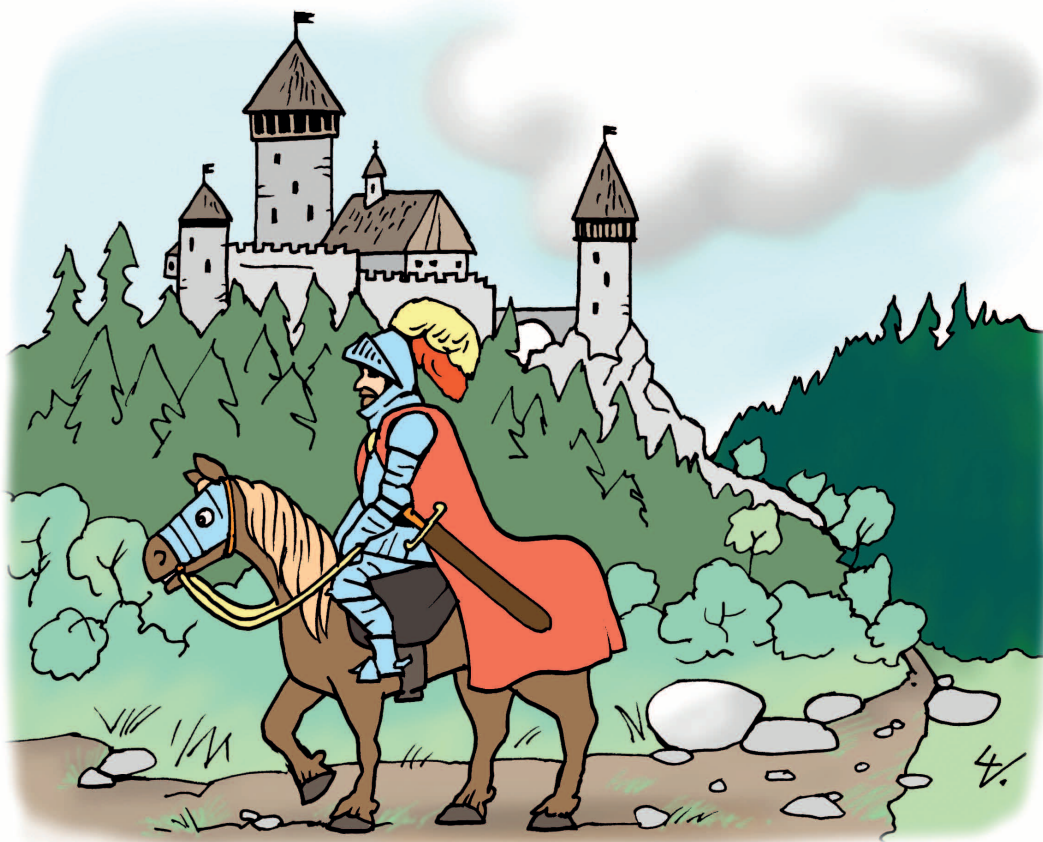
Co víme o minulosti obce

Každá obec má svoji minulost – historii několika století. V krajině najdeme vedle zřícenin hradů i mnoho pozůstatků zaniklých obcí, dnes již jen hromad kamení v polích či lesích.

Mnoho původně malých obcí se rozrostlo do velikosti měst. Výstavba nových domů v některých obcích pokračuje rychleji, jinde pomaleji. Na místě starých domů rostou nové, řada starších domů je opravována či přestavována.

Naši předkové zažívali často těžké doby, v historii obce však najdeme i úspěchy a také mnoho významných rodáků.

Historii své obce by měl znát každý. Děti se dozvídají hodně prostřednictvím vyprávění starších lidí a příbuzných nebo z různých pověstí.

Pověsti o obci a okolní krajině

Každá obec má své pověsti, které dědečkové či babičky vypravovali svým vnukům. Když děti zestárlý, zase je předávaly svým vnoučatům. Sem tam si něco přidaly, leckdy se o některé události začala vypravovat pověst nová.

Tak máme pověsti plné pohádkových postav i nepohádkových příběhů. Určitě jste z místa vaší obce nějakou slyšeli. Umíte ji vyprávět?

Poznávání okolní krajiny

Naše vlast je krásná. Střídají se tu roviny v blízkosti řek s kopcovitou krajinou i horami. Podle zásahu činnosti člověka do krajiny rozlišujeme několik typů krajiny:

Přírodní krajina

Tak říkáme krajině kopců, vrchovin, či hlubokých lesů málo poznamenané činností lidí.

Kulturní krajina

Pokud je krajina na první pohled ovlivňována činností lidí, jako je například zemědělská činnost, hovoříme o krajině kulturní. V ní člověk hospodaří.

Lesohospodářská krajina

Je krajina člověkem vysazených lesů, které nahradily původní porost. Je určena k těžbě dřeva. Vytěžený les je nahrazen výsadbou nového. Nerovnováha mezi těžbou dřeva a výsadbou nového lesa může krajinu velmi poškodit.

Zemědělská krajina

Je krajina polí, pastvin, luk, případně vinic či chmelnic. Velkoplošná zemědělská výroba a necitlivé postupy při setí a sázení hospodářských rostlin mohou vést k erozi půdy, která je nenahraditelná.

Umělá krajina

Těžební krajina

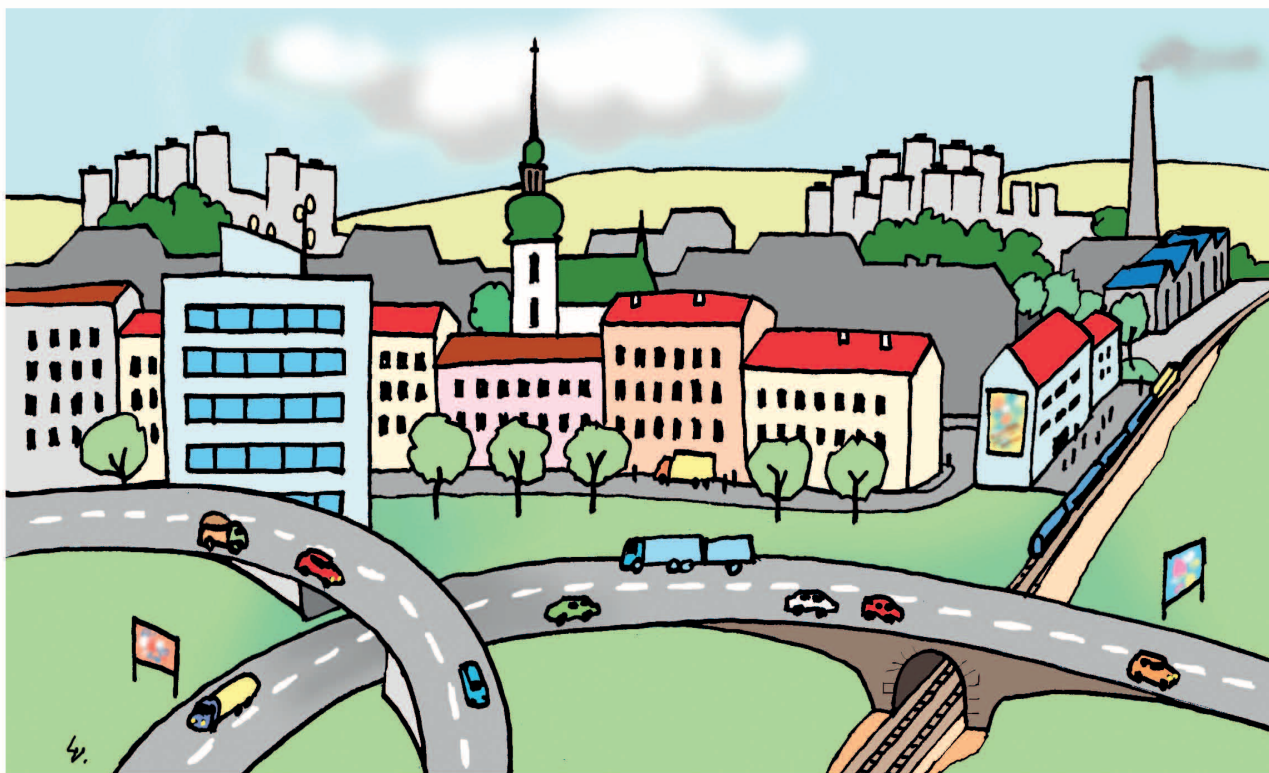
V některých částech naší země se těží důležité horniny a nerosty. Takovou krajinu je po ukončení těžby zase třeba navrátit přírodě.

Průmyslová krajina

Krajina průmyslová je plná továrních budov, hal a skladů, silnic a železnic s provozem způsobujícím zátěž životního prostředí.

Městská krajina

Je krajina domů, bloků domů, ulic a náměstí, obchodů a nádraží. Je to krajina nejvíce pozměňená lidskou činností.

Vody v krajině

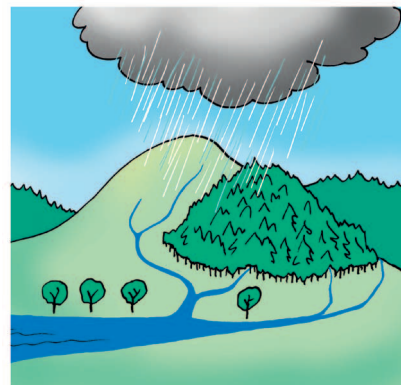
Voda je nositelkou života. Při jejím nedostatku rostliny i živočichové hynou. V našem kraji je poměrně dost srážek, protože zde často prší. Nejlepší zásobárnou vody je les, který vodu zadržuje. Plocha lesů však není velká. Z tohoto důvodu je nutné, aby vytěžené dřevo v lesích bylo nahrazeno mladým lesem.

Po deštích se zadržovaná voda vпитá do země, vzniká tak podzemní zásoba vody. Na některých místech vyvěrá jako pramen a vytváří potůček stékající do údolí. Postupným sloučením více potůčků vzniká potok. Ze soutoku několika potoků se stává řeka.

Co dokáže déšť

Jak jsme si již řekli, déšť dává krajině vláhu, doplňuje zásobu podzemní vody. Je-li však liják prudký, nestačí půda vláhu přijmout, začínají se v ní tvořit stružky a voda odplavuje písek, kamínky a půdu. Strhává i větší kamínky, a to vše odnáší rozvodněnými koryty potoků.

Nestačí-li koryta potoků vodu přijmout, voda se rozlévá do okolí a vznikají povodně.

Čistota pramenů a zdrojů pitné vody

Když víme, kolik stojí voda, která nám teče doma z kohoutku, uvědomíme si, že voda nějakou cenu má. Teprve tehdy, když za ni citelně zaplatíme, začínáme šetřit.

Čistá voda však nikdy nebyla samozřejmost a její zavedení až ke kohoutku v bytě už vůbec ne. Dříve si lidé nosili vodu ze studánky nebo ze studny. Dodáním vody do bytu však práce vodo-hospodářů nekončí. Ještě je nutné odvést odpadní vodu kanalizací a vyčistit ji.

Přestože největšími odběrateli vody jsou velké provozy, může i opravený kapající kohoutek v bytě ušetřit docela významné množství vody, které je třeba jinde.

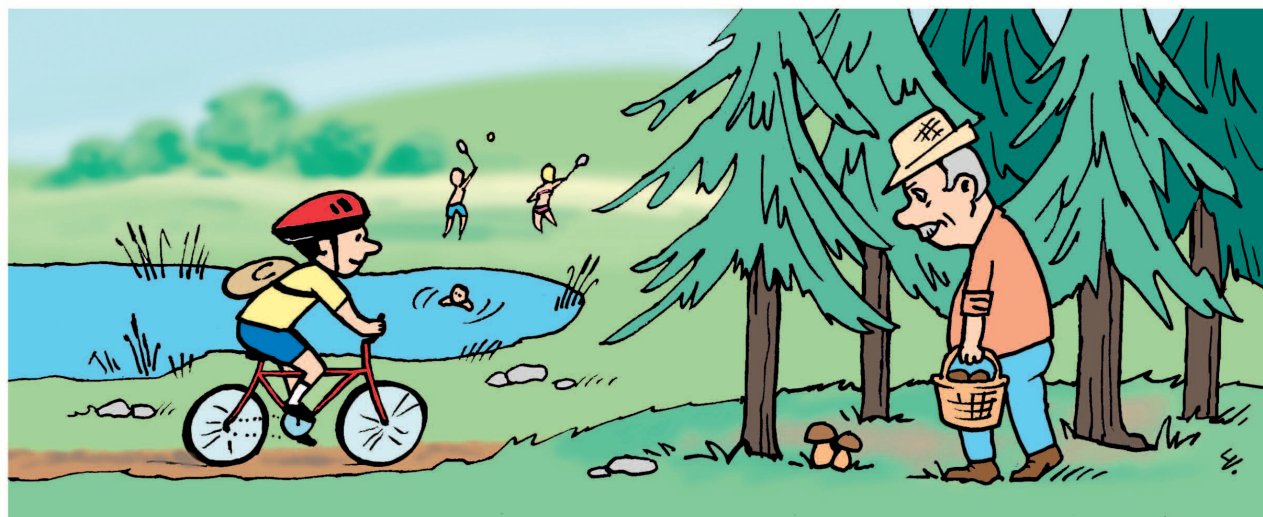
Mytí auta u potoka, olej vypuštěný na zem, to považujeme za zločin páchaný na nás všech. Pro pachatele takovýchto činů nehledíme omluvu!

Již dnes je možné potravu pro malé děti připravovat pouze z vody z hlubokých vrtů na několika místech v naší zemi a dodávané do obchodů v lahvích. Dělejme vše pro to, abychom nemuseli pro veškerou pitnou vodu jezdit do vysokých hor.

Rekreační oblasti v obci a okolí

Říká se, že nejenom prací živ je člověk. Toto přísloví nám připomíná, že je třeba i odpočívat.

Ve venkovské krajině je celá řada míst, kde je možné odpočívat i aktivně. Například jízdou na kole, vycházkami, koupáním, lyžováním a pobytem v přírodě.

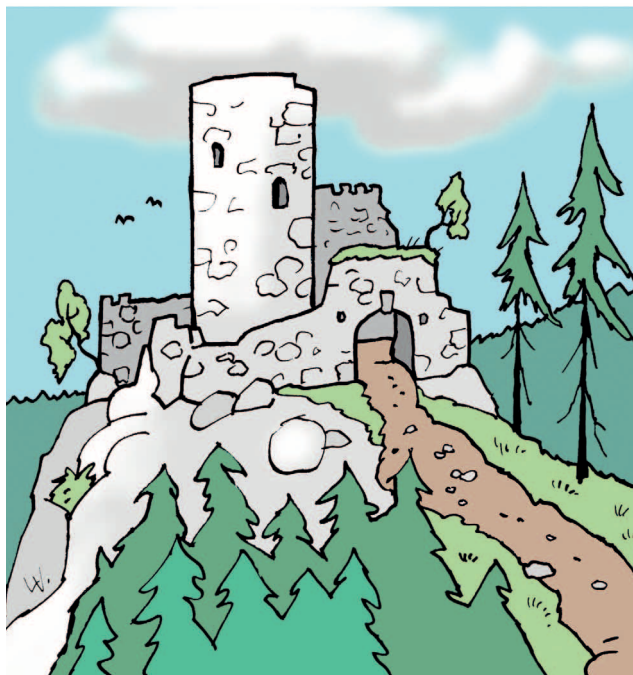
Historické památky v krajině

Život našich předků připomínají do dnešních dní různé stavby, které si lidé stavěli z nejrůznějších důvodů.

Na kopcích můžeme najít zříceniny nebo dosud zachovalé hrady jako opevněná sídla dřívějších pánů. Ti si později nechali stavět mnohem honosnější a pro bydlení vhodnější zámky.

Pro bohoslužby bylo postaveno mnoho kostelů a kaplí, kolem cest nacházíme řadu křížů a božích muk. Nezřídka na těchto stavbách najdeme i letopočet, kdy byly postaveny.

Ve městech můžeme vidět staré měšťanské domy, na venkově pak zachovalá selská stavení stavěná ze dřeva.

Jak se obec a okolí mění

Dnes, v době mobilních telefonů, internetu, satelitní televize a robotů v továrnách zapomínáme, že ještě nedávno tyto technické vynálezy člověk neznal.

Automobilová doprava zkrátila vzdálenosti a události z celého světa máme díky internetu a televizi takřikajíc z první ruky.

Stísněné a po večerech temné domy bez elektřiny, prašné cesty, vozy tažené koňmi, školáci docházející do školy bez bot. To je obraz ani ne sto let starý.

Rozhlédněme se po svém okolí a zkusme se zamyslet, jak se naše obec a náš domov změnily. Určitě vám při tom pomohou při vyprávění vaši rodiče nebo dědečkové a babičky.

4.

Orientace v místní krajině

Domov a svět

Prohlédněte si pozorně obrázek krajiny a povězte, co všechno na fotografii vidíte. Jistě jste si všimli, že krajina a domy na obrázku jsou vám důvěrně známy.

Vždyť tato krajina je krajem vašeho domova. Znáte ji už od dětství ze svých her s kamarády, z každodenní cesty do školy, z prázdninových toulek po okolí, z vycházek se svými rodiči apod.

Jak vypadá krajina v okolí vašeho domova, školy? Je to krajina rovinatá, či spíše kopcovitá? Je zalesněná, nebo převládají pole a louky? Protéká krajinou potůček, potok nebo řeka? Protínají krajinu silnice a cesty hustě, nebo řídce?

Okolí školy

V hlavní budově školy, ve které se dnes učíte, byla zahájena výuka v roce 1959, tělocvična byla postavena v roce 1982, třetí křídlo budovy – kuchyně, jídelna, družina a dílny pak zahájilo provoz v roce 1986. Je tedy pravděpodobné, že tuto školu navštěvovali i vaši rodiče a možná i prarodiče.

Vždycky tomu tak nebylo. První školní budova stála v Benešově pod kostelem, byla to jednotřídka. V archívu jsou dochovány třídní knihy už od roku 1809. Na místě staré školy byla postavena nová budova v roce 1910, byla to trojtřídní národní škola. Po absolvování pěti let obecné školy chodili pěšky někteří starší žáci od roku 1923 do Jednova, od roku 1926 do Brodku. Později od roku 1936 chodili pěšky všichni žáci do nově postavené měšťanky v Horním Štěpánově. Každý den, v létě, v zimě, v dešti a ve sněhu. Ráno za tmy vycházeli cestou přes Horku a večer potmě se vraceli.

V současné době dochází do naší školy nejen žáci z Benešova, ale dojíždějí sem žáci z okolních vesnic Okrouhlé a Kořence, několik žáků také z Bukové.

Mladší děti z Okrouhlé a z Kořence navštěvovaly malotřídní školy ve svých obcích. Do benešovské školy dojížděly až od 6. ročníku. V roce 1979 byly tyto malotřídní školy zrušeny a žáci byli převedeni do naší školy už od 1. ročníku.

Co se vám ve škole líbí? Co by se v ní mohlo zlepšit?

Víte, kdy začala výuka v nové budově?

Znají dojíždějící žáci místo, kde byla v jejich obci škola?

Popiš okolí své školy.

Okolí domova

Většina žáků žije v rodinných domcích, jen několik rodin bydlí v bytových patrových domech. Někdo má ke škole blíž, někteří žáci mají cestu delší.

V každé třídě je několik žáků, kteří dojíždějí z okolních obcí, nejdále od školy mají svůj domov žáci z Bukové.

Ve které části obce stojí váš dům? Jak vypadá váš dům?

Jak vypadá ulice v okolí vašeho domu? Máte zahrádku?

Které rostliny tam pěstujete? Je v okolí vašeho domova něco zajímavého?

Co se vám v okolí domova líbí a co ne?

Na vyhlídce

Jako vyhlídku označujeme místo, z kterého můžeme dobře pozorovat krajinu. Čím výš je toto místo, tím větší část krajiny můžeme zhlédnout. Vše, co můžeme z tohoto místa vidět, nazýváme obzor.

Protože naše škola stojí na kopci, vybereme si prostranství před školou jako vyhlídku. Z tohoto místa můžeme sledovat velkou část naší vesnice – kostel, restauraci, pekárnu, budovu, kde se vyrábí ortězy, domy, ve kterých bydlíte, směr silnice, a dokonce i některé ze sousedních obcí. Směrem na západ je překrásný pohled na Českomoravskou vrchovinu. Za jasného počasí se nám někdy na severovýchodním obzoru objeví i vzdálené Jeseníky s nejvyšší horou Pradědem.

Poblíž některých obcí byly vystavěny na vhodných místech rozhledny. Je to hlavně proto, aby se pozorovatel dostal nad vrcholky stromů, kterými jsou kopce porostlé.

Nedaleko obce Benešov byla v roce 1994 zahájena stavba meteorologické radiolokační stanice Skalky. Na jejím vrcholu je kopule, odkud je krásný výhled na širokou okolní krajinu.

Kde je v okolí Benešova nejvýhodnější stanoviště pro pozorování?

Kde najdeme v okolí nejbližší vyhlídkovou věž?

Kterým směrem od školy je Okrouhlá, Kořenec, Buková?

Poloha obce v krajině

Obec Benešov se nachází na náhorní rovince Dražanské vrchoviny ve výšce 650 m n. m., mezi vrcholy Paprčem (721 m n. m.) a Skalkami (735 m n. m.).

Je to obec zemědělského charakteru, její katastr se rozkládá na východním okraji okresu Blansko, 10 km severovýchodně od Boskovic na hranici s okresem Prostějov.

Obec Benešov se skládá ze dvou částí – Benešov a Pavlov.

V okolí obce se rozkládají pole, lesy, louky. Krajina v okolí obce je kopcovitá a tyto kopce se táhnou do velké dálky všemi směry.

Většina důležitých domů je postavena kolem hlavní silnice, která vede obcí směrem od Pavlova na Boskovice, a potom také podle vedlejší silnice, jež vede od středu obce ke Kořenci.

Znáš nejvyšší vrchol Dražanské vrchoviny?

Jak je vysoký?

Ze kterých částí se skládá obec Benešov? Umíš je pojmenovat?

Sousední obce

Asi polovina žáků z každé třídy dojíždí do školy z nedalekých okolních vsí, podobně jako mnozí jejich rodiče dojíždějí za zaměstnáním. Do nejbližších sousedních obcí můžeme dojít pěšky, dojet autobusem, autem nebo na kole. Nejbližší zastávka železnice je v 10 km vzdálených Boskovicích nebo v Šebetově, kam je to asi stejná vzdálenost jako do Boskovic. Nás však zajímají obce, které leží nejbliž Benešova.

Kořenec

Obec Kořenec se nachází v klidové oblasti Řehořkovo Kořenecko směrem na sever od Benešova. Je to ekologicky významná krajinná oblast.

Krajina v okolí Kořence je mírně zvlněná, obcí protéká Kořenecký potok. Název obce pravděpodobně souvisí s vyklúčením lesa, což bylo spojeno s namáhavým odstraňováním kořenů.

Za obcí směrem k Benešovu je vybudováno velké golfové hřiště.

V dávných dobách zde lidé nosili krásný horácký kroj. Jednou za dva roky se zde konají Kořenecké slavnosti písní a tanců. Ve vesnici působí krojovaný soubor Kořeňák a Kořeňáček.

Okrouhlá

Obec Okrouhlá leží na Dražanské vrchovině směrem na západ od obce Benešov v ochranném pásmu vodní nádrže Bělá ve vzdálenosti asi 8 km od Boskovic. V obci je evidováno 175 popisných čísel, žije zde přes 500 obyvatel.

Kulturní památkou je kříž na návsi u zvonice.

V obci je mateřská škola s celodenním provozem, kulturní dům s tělocvičným sálem, víceúčelové sportovní hřiště a trať pro závody horských kol.

Těsně nad obcí se nachází kopec Kudlinka (638 m n. m.), odkud je hezký výhled na Českomoravskou vysočinu.

Suchý

Obec Suchý se nachází na náhorní rovině v krásném lesnatém prostředí Dražanské vrchoviny, (661 m n. m.) směrem na jih od Benešova.

Obec dříve stála na místě původní sklářské hutě boskovického panství. Když byla sklárna zrušena a došlo k výměně území mezi boskovickým panstvím a klášterem Hradisko u Olomouce, museli se obyvatelé stěhovat z původní obce Suchý kopec k velenovskému rybníku a založili novou obec Suchý.

Obec Suchý je známá především jako rekreační středisko, protože se zde nachází rybník o rozloze asi 6 ha. V jeho okolí bylo vybudováno přes 300 soukromých chat a několik penzionů.

V zimním období zde jsou velmi dobré podmínky pro běžecké lyžování a bruslení na místním stadionu.

Buková

Obec Buková již spadá do okresu Prostějov a leží směrem na východ od obce Benešov ve střední části Moravy, která se nazývá Haná.

V obci žije kolem 340 obyvatel. Pro jejich potřeby je zde kaple, kulturní dům a knihovna, restaurace a prodejna smíšených potravin, ke sportovnímu vyžití mají k dispozici koupaliště.

Vesnice Buková leží ve výšce 628 m n. m. Větší území katastru této obce pokrývají lesy, orné půdy je jen málo.

Z kterých vesnic dojíždějí tvoji spolužáci?

Které obce leží na sever, jih, východ a západ od Benešova?

Úkol: z knížky „Zvonová studna“ si přečtete pověsti o okolních obcích.

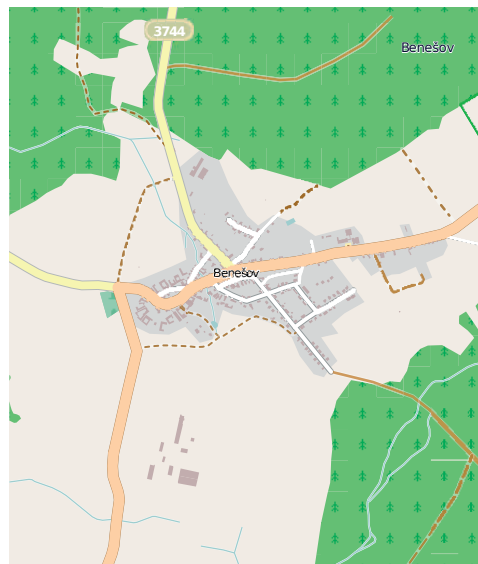

Hlavní části obce

Obec Benešov se skládá ze dvou částí – Benešov a Pavlov. První, větší část obce – Benešov – má půdorys přibližně ve tvaru kříže. Hlavní silnice vede přes obec směrem od východně položené sousední obce Buková k obci Okrouhlá směrem na západ. Vedlejší silnice se protíná s hlavní silnicí ve střední části obce směrem od Kořence ke Skalkám (nejvýše položenému místu Drahanské vrchoviny). Nejstarší částí vesnice jsou domky – bývalé grunty a podsedky postavené v oblouku kolem kostela. Později se vesnice rozšiřovala směrem východním kolem silnice k Bukové. Postupně se stavěly domky i kolem silnice ke Kořenci a nejmladší částí obce jsou domy budované kolem cesty směřující ke Skalce. Pro tuto část obce zdomácnělo jméno Pastvíska (dříve tam byly pastviny pro domácí zvířata).

Součástí Benešova je druhá menší část obce – původně malá víska Pavlov (postavená po pravé straně silnice k Bukové). Své jméno dostala podle posledního opata hradištského kláštera Pavla Václavíka.

Obě dvě části obce jsou v současné době spojeny novou výstavbou domků a na rozhraní Benešova a Pavlova stojí trojkřídlá budova naší školy.

Kde se nachází nejstarší část obce?

Kde stojí budova školy?

Podle koho byla pojmenována menší část obce Pavlov?

Uliční síť

Kdysi dávno vedly obcemi pouze ušlapané cesty, které často sloužily i jako stoka. Obce spojovaly pouze cesty vyježděné povozy. V současné době takové cesty nazýváme polní nebo prašné.

Před několika desítkami let byly cesty procházející Benešovem pokryty živičným povrchem, stejně jako povrchy většiny silnic dneška. Byly upraveny i chodníky kolem silnic, bylo zbudováno parkoviště před budovou zdravotního střediska, kolem restaurace Morava a pekárnou Dopes.

O ulicích s velkým provozem říkáme, že je zde velký dopravní ruch. Největší dopravní ruch je na silnici vedoucí z Okrouhlé do Bukové a na silnici směrem na Kořenec.

Ulice v obci nejsou pojmenovány. Orientujeme se podle popisných čísel domů. V současné době (r. 2012) jich má Benešov 281.

*Je uliční síť v obci hustá?
Popiš svoji cestu do školy.
Znáš číslo vašeho domu?*

Spojení obce se sousedními obcemi

V okolí Benešova nevede železniční trať, proto se k nejbližší vlakové zastávce dojíždí do Šebetova nebo na vlakové nádraží do Boskovic a do Skalice nad Svitavou.

Dobré autobusové spojení má Benešov nejen se všemi okolními vesnicemi, ale i s okolními městy – Boskovicemi, Blanskem, Brnem a Prostějovem.

Autobusy dojíždějí žáci z okolních obcí do naší školy, studenti a pracující do okolních měst.

V dnešní době většina obyvatel také využívá k dojíždění za prací, nákupy nebo do nemocnice vlastní osobní automobil.

Pošta v Benešově slouží i sousedním obcím Kořenec a Okrouhlá. Poštovní zásilky ale přivázejí a roznášejí doručovatelé z Boskovic.

Směrovací číslo pošty Benešov je 679 53.

*Umíš hledat v jízdním řádu? Víš, kde jsou autobusové zastávky?
Znáš směrovací číslo benešovské pošty? Znáš telefonní číslo školy?
Která telefonní čísla bys měl znát?
Víš, kde je telefonní budka a vývěska jízdních řádů?*

Radnice, obecní úřad

Budovu obecního úřadu najdeme na-proti zdravotnímu středisku u silnice směrem ke Kořenci.

V budově byla dříve kovárna, potom opravena motorových vozidel, žehliček a jízdních kol. Také zde byla vyhrazena místnost pro četníka.

Po odchodu dřívějších uživatelů začala přestavba budovy pro potřeby místního národního výboru. Výstavba začala v roce 1959 a byla dokončena až v roce 1967.

Kromě obřadní síně a velké zasedací místnosti se v budově nachází i obecní knihovna s veřejným internetem.

Obecní zastupitelstvo tvoří 15 členů, z nich je volena pětičlenná obecní rada včetně starosty.

Kde se nachází budova obecního úřadu?

Kde se nacházejí obecní úřady v obcích dojíždějících spolužáků?

Znáš některého z členů zastupitelstva? Jaké má zaměstnání?

Co patří k úkolům obecního úřadu?

Zdraví a bezpečnost občanů

V obci Benešov bylo v nedávné době rekonstruováno zdravotní středisko, kde je poskytována zdravotní péče nejen místním občanům, ale i mnoha občanům z okolních obcí. Nachází se zde ordinace praktického lékaře, dětského a zubního lékaře.

Odborná vyšetření a léčbu onemocnění vyžadujících hospitalizaci nebo operativní zákrok poskytuje nemocnice v Boskovicích, v Blansku nebo v Brně.

Obecní úřad udržuje také např. veřejné osvětlení, stará se o úpravu komunikací, chodníků a kanalizace, čímž se předchází nejen nebezpečným úrazům.

Byl jsi někdy vážně nemocný? Které lékaře jsi navštívil?

Jak je možné předcházet běžným onemocněním?

Je veřejné osvětlení ve vašich obcích dostatečné ve všech obydlených částech?

Znáš některé tělesně postižené děti nebo dospělé?

Jak jim můžeš pomoci?

Kultura a sport v obci

V sále zdejší sokolovny se konají různé kulturní akce – divadelní představení, každoroční adventní koncerty, plesy, zábavy. Akce, které vyžadují venkovní prostory, probíhají na zahradě za sokolovnou.

Malí i velcí čtenáři mohou navštěvovat místní dobře vybavenou obecní knihovnu, která je umístěna v prvním patře budovy obecního úřadu.

Různé sportovní akce pořádá místní sportovní oddíl Sokol Benešov, pod jehož záštitou pracuje oddíl kopané a cyklistický oddíl Moravec.

Ke sportovnímu vyžití slouží tělocvična školy, kde se konají i sportovní soutěže žáků naší školy s žáky z okolních základních škol, fotbalové hřiště za školou a dětské hřiště.

Krásná příroda láká k turistickým túrám, v okolí je množství cyklistických a běžeckých tratí.

Jaké knihy čteš nejraději? Víš, kde je obecní knihovna? Jsi jejím čtenářem?

Navštívil jsi divadelní představení nebo jiné kulturní akce?

Víš, která budova patří ke kulturním památkám?

Sportuješ rád? Který sport máš nejraději? Kde je možné v Benešově sportovat?

Výrobní podniky v obci

V katastru obce působí několik firem, ve kterých nacházejí pracovní příležitosti nejen místní občané.

Mezi nejvýznamnější patří DOPES Benešov – z této pekárny se rozváží pečivo na celé Boskovicko, Blanensko a dokonce i Prostějovsko.

Ve firmě HANDICAP se vyrábějí zdravotnické ortézy – vyváží se i do zahraničí.

K dalším významným firmám patří Benestav s.r.o., Benedio s.r.o., stolařství a sklenářství František Minx, Zemědělské družstvo Skály a jiné.

V obci najdeme také firmy, které nabízejí služby – kadeřnictví, instalatérství, malířské a natěračské práce, zednické a obkladačské práce, truhlářství, tesařství, zámečnictví atd.

Kromě těchto firem a podniků můžeme využít i služeb, které nabízí např. obecní úřad, pošta, zdravotní středisko, restaurace Morava a prodejna smíšeného zboží.

V kterých podnicích v obci pracuje nejvíc zaměstnanců?

Které výrobky benešovských podniků znáš?

Kde pracují tvoji rodiče?

Kdo v okruhu tvých známých pracuje mimo obec Benešov? Kde?

Zemědělství v obci

V minulosti bylo v obci několik gruntů a podsedků, jejichž majitelé se živili zemědělstvím. Ostatní obyvatelé pomáhali sedlákům při senoseči, žních, při sklizni a zpracování lnu nebo při sklizni brambor a řepy.

Brambory se u nás začaly pěstovat až v 18. století, nejdříve na zahrádkách, později i na poli. V krátkém čase se staly hlavní složkou potravy a jejich neúroda znamenala bídu a hlad.

Hodně vesničanů se živilo prací v lese, muži jako dřevorubci (dřevaři) a uhlíři, ženy vysazovaly stromky a vyžívaly trávu kolem nich nebo ořezávaly spodní větve vzrostlejších stromků (tzv. prořezávky).

V současnosti většinu polí kolem obce vlastní ZD Skály. Pěstují se zde především obilniny a řepka olejka (vysoká rostlina s hrozy žlutých kvítků pěstovaná pro olejnatá semena). Rozlehlé plochy zemědělské půdy slouží jako pastviny k chovu krav. Mléko se odváží a zpracovává ve velkých mlékárnách.

Podstatnou část práce vykonávají zemědělské stroje. Bez náročné a namáhavé práce zemědělců bychom měli nedostatek potravin.

Kdo z vašich známých pracuje v zemědělství? Jakou práci vykonává?

Jaké užitkové plodiny se v okolí pěstují?

Znáš nějakou rostlinu, která se v minulosti v okolí pěstovala, a dnes už se nepěstuje?

Životní prostředí v obci

Benešov leží v krajině s čistým ovzduším. Nenačází se tady žádné továrny a podniky, které by svým kouřem a zplodinami ovzduší znečišťovaly.

Topení v domácnostech v zimním období uhlím a dřevem je nahrazováno vytápěním plynem.

Skládky domovního odpadu za obcí byly zrušeny a odstraněny. V dnešní době funguje svoz obsahu popelnic na centrální skládku nebo do spaloven. Tříděný odpad končí v kontejnerech a sběrném dvoru, aby se po zpracování vrátil v nových výrobcích.

Všude, kde je to možné, jsou vysázeny stromy a zbudovány malé parky – v okolí autobusové zastávky, před školou. Také podél silnic a cest jsou vysázeny stromy.

I vy můžete pomoci vysazováním stromků, udržováním veřejné zeleně, pěstováním květin v oknech a před domy a péčí o čistotu obce.

Jaké je životní prostředí v Benešově? Je zde dost zeleně?

Je v obci čisto na chodnících a na silnicích?

Co víme o minulosti obce

O založení Benešova není žádný písemný záznam. Území, kde nyní obec Benešov leží, kdysi patřilo premonstrátskému klášteru Hradisko u Olomouce. Toto území bylo osídleno až po roce 1300. Můžeme tedy usuzovat, že ves tehdy založil klášterní úředník nebo knínický probošt jménem Beneš. První písemná zmínka o Benešově je z roku 1362.

Na pečeti ze 17. století je zobrazen znak vsi – jelen. V této době bylo na Benešově asi 16 usedlostí. Po třicetileté válce zůstalo obydlených jen 7 usedlostí. V roce 1668 byl v místech nad dnešním kostelem postaven dvůr, který byl však později zrušen a rozdělen do několika domků. Po roce 1677 byla pole rovnoměrně rozdělena mezi sedláky, přibýlo několik chalup na obecním pozemku i na panském.

V roce 1788 je uvedeno, že bylo v obci 68 domovních čísel. Počet domů a obyvatel se postupně zvyšoval a v roce 1930 výsledky sčítání uvádějí, že v obci bylo 151 domů, 205 bytů a 918 obyvatel.

Pavlovský dvůr je dominantou místní části Pavlov, která patří k Benešovu. Do roku 1754 stávala v okolí nynějšího dvora vlevo směrem k obci Buková návěs jménem Benýška. Bývala tu skelná huť. Dědina stála na pozemcích boskovských pánů. Ti je roku 1762 vyměnili s majiteli šebetovského velkostatku. Obyvatelé Benýšky byly proto přestěhovány a založili novou ves – Suchý.

V roce 1755 byl postaven již zmiňovaný dvorec opatem hradištského kláštera Pavlem Václavíkem – po něm byl nazvaný Pavlov. Na kamenné desce ve zdi Dvora to dodnes dokládá latinský nápis, který v překladu zní: „Dříve zde ves Beniška stávala, později dvorec, opat jenž zřídil jej dal, jménem Pavel se zval.“

V roce 1882 byla polovina Pavlovského dvora zbourána.

Dnes je v soukromém vlastnictví několika majitelů. Část bývalého dvora obsadila firma na opravu osobních vozů, ostatní části jsou pěkně upraveny a slouží k rekreačním účelům vlastníků.

Také válečné události zasáhly do života občanů Benešova. Z první světové války se domů nevrátilo 32 mužů.

Za druhé světové války muselo odejít asi 30 mužů z obce budovat dálnici na Malé Hané. V místě dnešního radaru byla v roce 1940 postavena vysoká dřevěná rozhledna (říkalo se jí pyramida). Z kostela Němci ukradli dva zvony a kov roztavili na výrobu zbraní.

V únoru 1945 byl okupanty zatčen benešovský občan Josef Opálka, který ve svém domě v bunkru ukrýval ruské parašutisty a partyzány. Němci ho potom v květnu popravili. Pamětní deska k jeho památce je na domě paní Marie Henkové.

Od dubna 1945 byli němečtí vojáci na ústupu, vesnicí proudily kolony vozidel a zástupy vojáků prchající německé armády. Katastrofou pro Benešov mohl být 2. květen, kdy měla být obec vypálena. Rozhodl o tom německý velitel, protože za vsí někdo odzbrojil 4 německé vojáky. Zasluhou faráře Zavadila se tak naštěstí nestalo.

Co najdeš ve znaku obce Benešov? Po kom je pojmenována obec Benešov?

Kde se nachází Pavlovský dvůr? Kde dříve stávala obec Beniška?

Jak se dodnes říká části Pavlova, jejíž pozemky byly rozděleny novým osadníkům?

Víš, kde se nachází památník padlých v první světové válce?

Kdy měla být vypálena obec Benešov a proč?

Pověsti o obci a okolní krajině

O každé obci se vypráví mnoho pověstí a legend, také naše obec není výjimkou. Pověsti z našeho okolí zapsal v knize Zvonová studna spisovatel Oldřich Sirovátka.

Železné boty

Na Benešově žil sirotek, říkali mu Nácek. Protože se o něj starali cizí, nechodil ani do školy. Dali ho k pastýři, aby mu pomáhal pást prasata.

Jednou vyhnali prasata na pastvisko u lesa. Starý pastýř si lehl pod strom a Nácek si poskakoval přes kameny, když tu najednou se z lesa vynořil nějaký pán. Přišel blíž a díval se na Nácka, jak si hraje. Byl oblečený v mysliveckém a zeptal se Nácka, jestli by u něj nechtěl sloužit, že bude mít lehkou práci. Nácek odpověděl, že by šel, že ho už nebaví jen běhat okolo prasat. A tak šel s myslivcem. Když přešli sedm hor a přebrodili sedm vod, přišli do pustého žlebu. Myslivec sdělil Náckovi, že jsou u samého pekla a že jeho úkolem bude stát na bráně a bude otvírat a pouštět toho, kdo přijde, dovnitř, ale nikoho ven. A dal mu železné boty a řekl mu, že bude sloužit tak dlouho, dokud ty boty neroztrháš. Tak Nácek sloužil, ale boty byly stále jako nové. Kousek odtud prala bába čertům prádlo. Ta mu poradila, že za vraty je dolík s ohnivým vápnem, ať se tam nechá nějakým nedopatřením strčit, že pak se uvidí. A opravdu, když jednou pouštěl branou nějaké podvodníky a zloděje do pekla, postavil se jim do cesty a oni do něj strčili. Spadnul do ohnivého vápna a boty se najednou začaly trhat a loupat. Pár dní na to se objevil myslivec a ptal se: „Ohá, pacholku – hlídáš, hlídáš? A co boty – trhají se?“

„Ano, pantáto, podívejte se, docela mi do nich teče.“ Myslivec kroutil hlavou a nechtěl věřit, ale nakonec Náckovi vyplatil peníze a propustil ho ze služby. Nácek šel a šel moc dní, jedl a nocoval po hospodách, až utratil všechny peníze. Ale to už se dostal až do Benešova a celý utrmácený a hladový zatloukl na rychtáře. Rychtář nechtěl věřit, že je to on. Ale když otevřel, poznal ho a řekl mu, že musí jít na zámek a vše o tom pekle vypovědět. Napsal psaní a poslal s ním Nácka na zámek do Boskovic. Hrabě se moc divil a vyptával se, jaké že to bylo v pekle a kdo do pekla chodil. Nácek mu odpovídal, že samí urození páni a boháči, ale skoro žádní chudáci. Jak to hrabě uslyšel, začal se bát, že by se to mohlo rozkřiknout a že by se sedláci přestali bát vrchnosti a smáli se jí. Proto řekl Náckovi, aby zůstal na zámku. A tak se stalo. Nácka na zámku ostříhali, vykoupali, nastrojili do pěkných šatů a střevíců. A hrabě taky poručil, aby mu dávali dobře jíst a pít, ale za žádnou cenu aby ho nepouštěli ven.

No a tak tam byl, a jestli neumřel, tak na tom zámku ještě žije, dobře jí a dobře pije.

Znáš nějakou jinou pověst z okolí?

Víš, kdo býval rychtář? Víš, kde je zámek v Boskovicích?

Úkol: přečtěte si stejnou pověst z knížky „Zvonová studna“.

Poznávání okolní krajiny

Krajina, ve které leží naše vesnice, je krásná. Je součástí Dražanské vrchoviny, která se rozkládá ve východní části Českomoravské vrchoviny.

Na území obcí Benešov, Kořenec, Okrouhlá, Šebetov a Vážany u Boskovic se rozkládá přírodní park Řehořkovo Kořenecko.

Byl vyhlášen v roce 2000 a pojmenován podle malíře Františka Řehořka (1890–1982), který zde určitou dobu žil a tvořil.

Jde o území s vyváženou kulturní krajinou, kde se střídají lesní louky, pole, klasické vesnice a hluboké lesy. Nejvyšším vrcholem této oblasti je Paprč (721 m n. m.).

Na území přírodního parku se vyskytují dvě zvláště chráněná území – přírodní rezervace Pavlovské mokřady a přírodní památka Horní Bělá.

Přírodní rezervaci Pavlovské mokřady najdeme u Benešova, za Pavlovským dvorem. Jde o největší vrchoviště, které se nachází na území Dražanské vrchoviny, hloubka rašeliny, která se těžila jako palivo, byla až 2 metry. Vyskytuje se zde mnoho chráněných živočichů (zmije obecná, čolek horský), i ohrožených rostlin (upolín evropský, kosatec sibiřský, ďáblík bahenní aj.).

Horní Bělá byla vyhlášena přírodní památkou v roce 1997. Důvodem ochrany jsou louky v údolní nivě říčky Bělé, kde se zachovaly břehové porosty a kde se vyskytují mokřadní a rašelinné druhy.

Jak se nazývá přírodní park v okolí obce? Jak se nazývá nejvyšší vrchol této oblasti? Vyjmenuj chráněná území v této oblasti.

Voda v krajině

V části Pavlova, na východním okraji obce, pramení říčka Bělá. Podél jejího toku leží tři rybníky – Vrchní, Spodní a Červený. V okolí Červeného rybníka se nachází přírodní rezervace Pavlovské mokřady. Na jihovýchod od vesnice pramení potok Žďárná, na jehož toku leží Starý rybník. Směrem na jih u lesní cesty od Bukové na Suchý pramení Luha. U obce Sloup v Moravském krasu se oba po-

toky slévají a vzniklá říčka se nazývá Punkva. Na sever od Benešova pramení potok Višňák, který je zdrojem vody pro obec Okrouhlá. Do Višňáku se vlévá Benešovák a společně se vlévají do Bělé u osady Melkov. Nedaleko silnice na Suchý se nachází pramen dalšího potoka, který se vlévá do přehrady u Vratíkova.

*Jak se nazývají rybníky na říčce Bělá?
Kde pramení Bělá? Kde pramení Luha?*

Co dokáže déšť

Při nedostatku vody v přírodě rostliny i živočichové hynou, proto je déšť pro přírodu blahodárny. Po deštích se zadržaná voda vpije do země a tvoří podzemní zásobu vody. Jestliže je ale liják prudký, nestačí půda vláhu přijmout, tvoří se v ní stružky a voda odplavuje písek, kamínky a půdu. Bere s sebou i větší kamínky, a to vše odnáší rozvodněnými koryty potoků. Pokud nestačí koryta potoků vodu přijmout, voda se rozlije po okolí a vznikají záplavy.

Protože naše obec leží na kopci, velké záplavy nám nehrozí. Při tání velkého množství sněhu nebo při prudkých bouřkách však i v Benešově může dojít k zatopení sklepů.

Úkol: zeptej se svých rodičů na jejich zkušenosti s tím, co dokáže déšť.

Čistota pramenů a zdrojů pitné vody

Už od I. třídy, kdy si nejen ve škole, ale i doma povídáte o vodě, se seznamujete s nutností šetřit pitnou vodou. A to, že otočíme kohoutkem a teče z něj čistá voda, není samozřejmostí.

Jistě si ještě vaši prarodiče vzpomenou na nošení vody ze studny s pumpou, které se nacházely a možná ještě dodnes nacházejí na mnoha místech v obci.

Později byl zbudován vodovod, kterým je vedena čistá voda do všech domácností v obci. Současně byly postaveny i vodojemy, jeden z nich se nachází naproti škole přes silnici. Prameny, ze kterých je voda čerpána, leží směrem ke Kořenci po levé straně silnice.

Odpadní vody jsou odváděny kanalizací a posléze čištěny. Vodohospodáři se starají o vodojem a obecní vodovod. Zásoby vody nejsou neomezené, proto je třeba s vodou zacházet šetrně.

*Proč je důležité vodou šetřit? Jak chráníme čistotu pramenů a zdrojů pitné vody?
Jaká opatření byla přijata na přehradě u Boskovic, zdroji pitné vody pro
Kde jsou prameny vodovodu pro Benešov?*

Rekreační oblasti v obci a okolí

Čistý vzduch v naší zalesněné krajině láká mnoho obyvatel z měst k rekreaci a odpočinku v obci Benešov a okolí. Mnoho domů nejen v Benešově, ale i v okolních obcích vlastní občané z Brna a jiných velkých měst.

Díky péči těchto chalupářů si především starší domky zachovaly svůj původní vzhled. V obci se nachází i několik penzionů a chalup, které slouží k ubytování rekreantů. Penzion „Chalupa na Pavlově“ chová jezdecké koně. Zájemci o jízdu na koni si tak přijdou na své. V okolí obce je několik cyklistických a běžeckých tras, krásná příroda vybízí k dlouhým túrám.

Znáš ve svém okolí dům nebo chatu, která slouží k rekreačním účelům?

Kde je možné se v okolí vykoupat?

Kde je možné se věnovat zimním sportům?

Víš, kde se můžeš učit nejen jízdě na koni, ale i péči o něj?

Která zařízení umožňují návštěvníkům ubytování?

Jak trávíte svůj volný čas?

Historické památky v krajině

V naší obci je několik budov a památek, které připomínají dobu minulou a život našich předků.

Nejvýznamnější stavební památkou je kostel, který je zasvěcen Povýšení sv. Kříže. O stavbě kostela se vypráví pověst, že i obyvatelé Kořence a Okrouhlé se ucházeli o to postavit v obci kostel. Museli však splnit jednu podmínku – složit v hotovosti 300 zlatých na arcibiskupství v Olomouci. Benešovští občané shromáždili peníze nejdříve, jejich zásluhou tedy stojí kostel v Benešově. Stavba kostela v renesančním slohu začala roku 1786 v místě bývalého dvora společně se školou a farou. Byla dokončena v roce 1787.

Původní kaplička se zvonící na Pavlově stála na pozemku manželů Dragounových na Pavlově. Tuto kapličku však při bouři zničil spadlý strom a později byla zbourána. Díky obětavosti, štědrosti a velkému úsilí nejen pavlovských občanů byla zbudována nová Pavlovská kaple, která byla slavnostně dokončena a v roce 1994 zasvěcena Panně Marii Bolestné.

Pomník padlých na návsi je další dominantou obce připomínající historii. Je věnován obětem první světové války. Při odhalení pomníku došlo k roztržce mezi občany, jejímž důvodem bylo nevysvěcení pomníku. Proto byl postaven za vsí na „starém“ hřbitově pomník jiný podobný tomu na návsi.

Za kulturní památku je považován litinový kříž, který stojí před místním kostelem. Má zdobené hrany a je postaven na členité kamenné podnoži. Litinový hranol je tvořen čtyřmi do výšky směřujícími pásy (pilastry), reliéfně zdobené a na koncích stočené do spirál. Na soklu je umístěn nízký podstavec, na kterém stojí dvoumetrový kříž zdobený pozlacenou plastikou Krista.

Která z popsaných památek je kulturní památkou?

Jaká legenda se vypráví o stavbě kostela?

V které části obce se nachází Pavlovská kaple?

Komu je věnován pomník padlých na návsi?

Jak se obec a okolí mění

V průběhu čtení této učebnice jsme se několikrát dozvídali o změnách, které ovlivnily vzhled krajiny i život v obci Benešov a okolí.

Po válce klesl nejen v obci Benešov, ale i v okolních obcích počet obyvatel. Odcházeli osidlovat domy po odsunutých Němcích, většinou v okolí Moravské Třebové a Svitav.

I dnes odcházejí lidé – převážně mladí – za pracovními příležitostmi do velkých měst.

Lidé, kteří dnes obývají náš kraj, mají v mnohém odlišný způsob života, než měli naši předkové. Mnoho se toho změnilo a stále mění. Mnoho se o změnách dozvíte z vyprávění starých lidí, mnoho vyčtete v kronikách.

Je na občanech obcí, na lidech, které si zvolí do svého čela, jak bude vypadat život v Benešově a v okolních obcích v dalších letech.

Jednou budete, už jako dospělí, řídit život ve vašich obcích a měnit je podle vašich představ.

Co bys chtěl ve svém okolí změnit dnes?

Úkol: popros své rodiče a prarodiče, aby ti vyprávěli o změnách, které pamatují.

Věřte, že taková vyprávění se velmi dobře poslouchají a je dobré si z nich vzít ponaučení.

Obsah

Obecná část

1. Orientace v místní krajině

Domov a svět.....	1
Okolí školy.....	2
Okolí domova.....	2
Polední stín.....	3
Světové strany	3
Na vyhlídce.....	4

2. Domov, obec

Poloha obce v krajině.....	5
Dopravní značky, dopravní kázeň.....	6
Spojení obce se sousedními obcemi.....	6
Dopravní nehoda.....	7
Radnice, obecní úřad	8
Služby v obci.....	8
Zdraví a bezpečnost občanů.....	9
Kultura a sport v obci	9
Zemědělství v obci	10
Výrobní podniky v obci	11
Životní prostředí v obci.....	11
Co víme o minulosti obce.....	12
Pověsti o obci a okolní krajině	12

3. Krajina mého domova

Poznávání okolní krajiny	13
Voda v krajině	14
Co dokáže déšť.....	15
Čistota pramenů a zdrojů pitné vody.....	15
Rekreační oblasti v obci a okolí.....	15
Historické památky v krajině	16
Jak se obec a okolí mění	16

Obec Benešov

4. Orientace v místní krajině

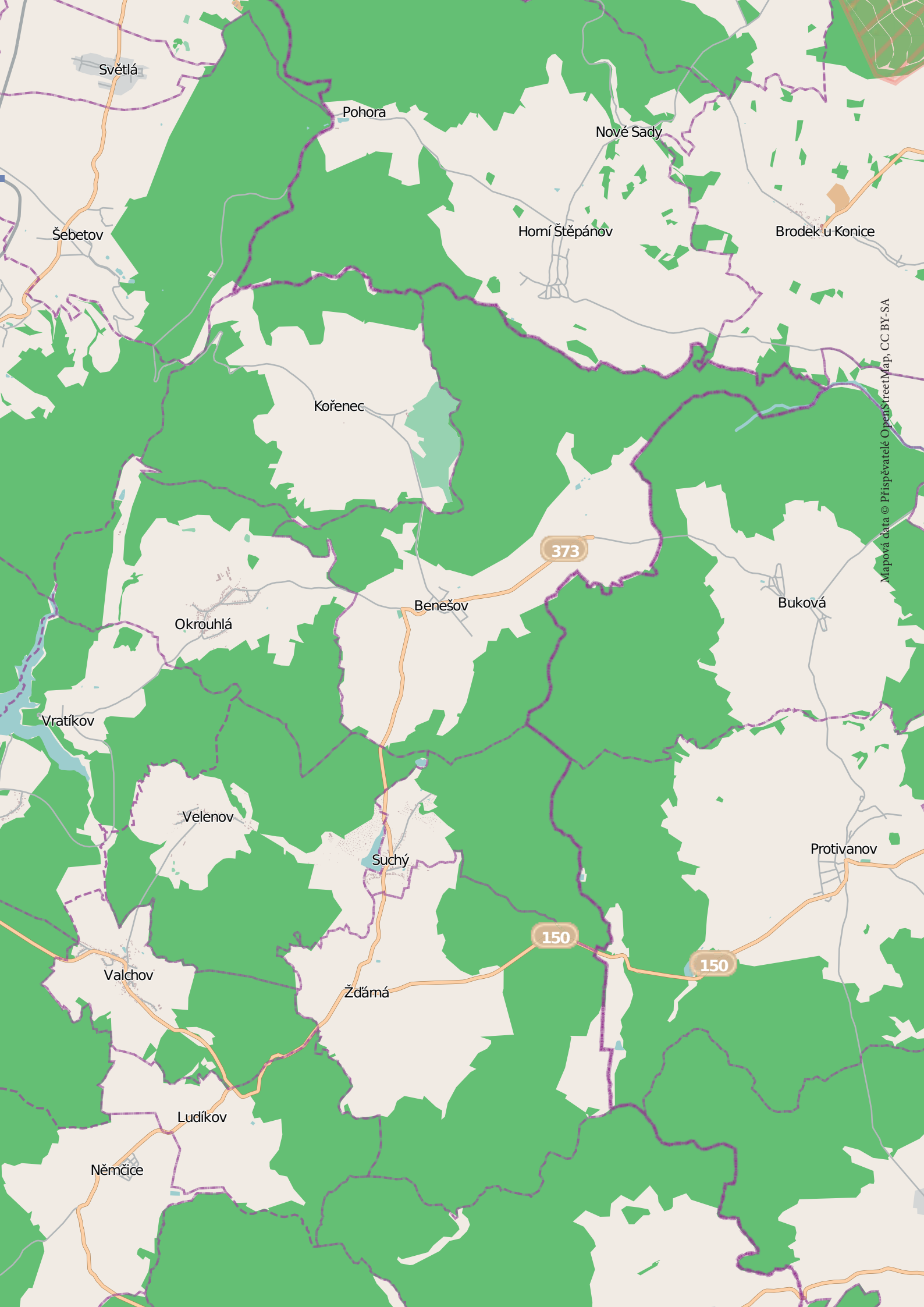
Domov a svět.....	17
Okolí školy.....	17
Okolí domova.....	18
Na vyhlídce.....	18

5. Domov, obec

Poloha obce v krajině	19
Sousední obce	20
Hlavní části obce	21
Uliční síť.....	22
Spojení obce se sousedními obcemi.....	22
Radnice, obecní úřad	23
Zdraví a bezpečnost občanů.....	23
Kultura a sport v obci	24
Výrobní podniky v obci	24
Zemědělství v obci	25
Životní prostředí v obci.....	25
Co víme o minulosti obce.....	26
Pověsti o obci a okolní krajině	27

6. Krajina mého domova

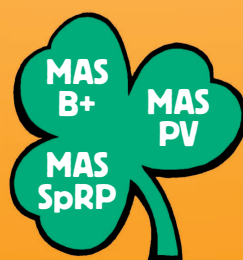
Poznávání okolní krajiny	28
Voda v krajině	28
Co dokáže déšť.....	29
Čistota pramenů a zdrojů pitné vody.....	29
Rekreační oblasti v obci a okolí.....	30
Historické památky v krajině	30
Jak se obec a okolí mění	31

V rámci projektu byly vytvořeny tyto čítanky prvouky:

Součástí projektu je i Čítanka vlastivědy Boskovicka, Čítanka vlastivědy Poličska, pexeso a kvarteto.

PROJEKT

Venkov – můj domov aneb „Viš, kde žiješ?“

JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKOU UNIÍ

Z EVROPSKÉHO ZEMĚDĚLSKÉHO FONDU PRO ROZVOJ VENKOVA

v rámci osy IV LEADER, opatření IV. 2.1 Realizace projektů spolupráce

Programu rozvoje venkova ČR

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí.